

Nieuwsbrief “Informatie over informatie”, nr. 18, december 2001

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

Jaarverslagen 2000

- KNAW
- NWO
- TNO
- KB

Rapporten/publicaties

Voorwoord

Deze nieuwsbrief staat geheel in het teken van de jaarverslagen over het jaar 2000 van KNAW, NWO, TNO en de KB. Het doel ervan is om in het kort een beeld te geven van de activiteiten en de prestaties van deze organisaties. Dat biedt de geïnteresseerde lezer een snelle toegang tot de specifieke informatie in het jaarverslag.

Eén van de functies van het jaarverslag is het geven van verantwoording over de uitgevoerde activiteiten in een bepaald jaar. Deze functie neemt in belang toe in de context van het streven van de overheid naar transparantie. Transparantie in de zin dat de overheid duidelijker en concreter aangeeft wat zij voor ogen heeft met de middelen die zij ter beschikking stelt en verantwoording aflegt over de resultaten ervan, maar ook transparantie bij de activiteiten en geleverde prestaties van de instellingen die geld van de overheid ontvangen. Dit rijksbrede streven is bekend onder de naam "van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording" ofwel VBTB. In dat kader vindt er overleg plaats tussen de directie Onderzoek en Wetenschapsbeleid van het ministerie van OCenW en de KNAW, NWO, TNO en de KB. Doel ervan is om in 2002 tot afspraken te komen over verbetering, stroomlijning en zo mogelijk vermindering van de informatie over de planning, prestaties en effecten van de activiteiten van deze organisaties.

Jaarverslag KNAW 2000

In 2000 beheerde de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen 20 wetenschappelijke instituten. Behalve het Rathenau Instituut zijn deze instituten geclusterd in 2 afdelingen:

- geesteswetenschappen en wetenschappelijke informatie (letterkunde)
- levenswetenschappen (natuurkunde).

Het KNAW-bureau o.l.v. een tweekoppige directie voerde het beheer uit. De Leden van de Akademie, verdeeld naar 2 afdelingen: Letterkunde en Natuurkunde, vormen het bestuur. Deze afdelingen hebben afdelingsbesturen, die samen het Algemeen Bestuur vormen. Daarnaast is in 2000 een permanente bestuurscommissie onderzoeksorganisatie (BCO) ingesteld die belast is met beleidsvorming en -uitvoering van de instituten.

Naast de instituten beheert de KNAW 32 fondsen die o.a. gevormd zijn uit erfstellingen, legaten en schenkingen. Totaal fondsvermogen *f* 70,4 miljoen. In 2000 zijn uit de renteopbrengsten van ca. *f* 9 miljoen subsidies en wetenschapsprijzen gefinancierd.

Voor het uitvoeren van haar activiteiten ontving de KNAW uit de Rijksbegroting van OCenW bijna *f* 153 miljoen. (*f* 3,2 miljoen minder dan in 1999) Dit is ruim 74% van het totaal aan baten in 2000. De ontvangsten uit werk voor derden bedroeg bijna 14% (ruim 3% meer dan in 1999). De rest van de baten komt uit externe subsidies, fondsen of eigen middelen.

Ruim 2/3 van de OCenW bijdrage wordt verdeeld over de wetenschappelijke onderzoeksinstituten, de rest wordt besteed aan de andere activiteiten van de KNAW organisatie: o.a. aan advisering, kwaliteitsbeoordeling, forumfunctie, internationale samenwerking en wetenschapsvoorlichting.

De verschillende activiteiten van de KNAW komen hierna elk aan de orde.

Advisering

De KNAW telt 9 adviesraden en 6 raden en commissies met een specifieke taak. De activiteiten van de adviesraden behelzen participatie in overleggen, het uitbrengen van brieven en rapporten met aanbevelingen en voorstellen, het organiseren van conferenties en het uitbrengen van verkenningen. Het bestuur heeft in het verslagjaar een verkenningenagenda KNAW uitgebracht: een lijst met verkenningen onderwerpen. In 2000 verscheen de verkenning van de Commissie Geesteswetenschappen "De toekomst van de theologie in Nederland".

Kwaliteitszorg

De kwaliteit van de kwaliteitszorg was onderwerp van een rapport van de werkgroep-Van Bommel, waarin de KNAW participeerde. De werkgroep stelt voor met ingang van 2002 elke onderzoekschool, -instituut of organisatieonderdeel 1x per 6 jaar te laten beoordelen

door een internationale commissie van deskundigen (peer review) en 1x per 3 jaar een zelfevaluatie te laten verrichten.

De KNAW is samen met NWO, TNO en de VSNU betrokken geweest bij de opstelling van het door OCenW geïnitieerde rapport "Talent voor de Toekomst. Toekomst voor Talent" waarin de knelpunten geïnventariseerd zijn in het personeelsbeleid bij universiteiten en onderzoeksinstellingen.

De erkenningcommissie Onderzoekscholen (ECOS) beoordeelde 32 aanvragen waarvan 23 vervolg- en 9 nieuwe aanvragen. Op één vervolgaanvraag na werden allen gehonoreerd. Totaal aantal erkende onderzoekscholen: 114

In 2000 werden 90 aanvragen ingediend voor een aanstelling als Akademie-onderzoeker (24 vrouw, 66 man). 37 aanvragen werden gehonoreerd (8 vrouw, 29 man)

Forumfunctie

De forumfunctie krijgt gestalte door voordrachten tijdens ledenbijeenkomsten, themabijeenkomsten, colloquia en redactiecommissies. Een belangrijk thema in het verslagjaar was het 'Contractonderzoek'. De aandacht hiervoor resulteerde in het instellen van een voorbereidingscommissie voor het opstellen van een 'position paper' over opdrachtonderzoek.

De ondervertegenwoordiging van vrouwelijke leden leidde tot aanpassingen in de gang van zaken bij de ledenverkiezingen. Een commissie kandidaatstelling werd ingesteld om benoemingsvoordrachten te toetsen o.a. op de inspanning om vrouwelijke kandidaten te selecteren.

Internationale samenwerking

De wetenschappelijke samenwerking is geconcentreerd op China en Indonesië. Het China programma werd in dit jaar geëvalueerd op last van de minister. Daarnaast werkte de Akademie samen met 7 zusteracademies in uitwisselingsprogramma's van onderzoekers (bezoeken aan Nederland: 40 en bezoeken vanuit Nederland: 11), geeft ze 1,1 miljoen uit aan reis- en congressubsidies en nemen KNAW-leden deel aan diverse internationale commissies zoals: EMBL/EMBC, ESO Contact Commissie, ESF, IAP, IAC, ICSU en aan een aantal specifieke commissies.

Wetenschapsvoorlichting

De KNAW was hoofdsponsor van de door de Stichting Wetenschap en Techniek Nederland (WeTeN) georganiseerde publieksmanifestatie Wetenschap en Techniek Week.

Zelf organiseerde de KNAW een discussiebijeenkomst *de Avond van Wetenschap en Maatschappij* voor kopstukken uit de politiek, het bedrijfsleven, openbaar bestuur etc. en honderd vooraanstaande wetenschappers om de dialoog tussen maatschappij en wetenschap op gang te krijgen.

Ook is het besluit gevallen om een serie tv-programma's over wetenschap en wetenschappelijke onderzoekers mee te financieren.

In het verslagjaar zijn een deel van de publicaties van de KNAW via de website voor een groot publiek beschikbaar gesteld.

Onderzoek

Beleidspeerpunten binnen de levenswetenschappen (LW-instituten):

- moleculair-biologisch en -ecologisch onderzoek, m.n. genomics
- de samenwerking tussen de verschillende instituten
- onderbrengen van het MEG-centrum bij het Universitair Medisch Centrum van de VU

Beleidspeerpunten binnen de geesteswetenschappen en wetenschappelijke informatie (GWI-instituten):

- versterking van de onderzoekscomponent door extra financiële middelen voor personeelsuitbreiding (NIAS) en start eigen onderzoeksafdeling van het NIWI
- versterking dienstverlening door digitalisering (o.a. fotoarchief van het NIOD)

Van de 11 GWI instituten had het NIWI het grootste budget tot haar beschikking, gevolgd door IISG en NIOD. Naast de KNAW bijdrage hebben de instituten andere financieringsbronnen: externe subsidies (bijv. provinciale), contractonderzoek, inkomsten uit dienstverlening of eigen inkomsten. Tabel 1 bevat een overzicht van de financieringsbronnen per instituut (voor zover deze gegevens uit het jaarverslag te achterhalen viel). Uit de tabel blijkt dat het NIWI, als dienstverleningsinstituut bij uitstek, de meeste inkomsten uit werk voor derden genereert.

Tabel 1 Baten GWI-instituten (bedragen in gulden x 1000)

Instituten	totale baten	rijksbijdrage OCenW	werk voor derden	overige baten
Constantijn Huygens Instituut (CHI)	2.759	97%	0%	3%
Intern. Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG)	9.647	83%	8%	9%
Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences (NIAS)	5.539	71%	4%	25%
Meertens Instituut	6.428	80%	15%	4%
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)	8.542	57%	18%	25%
Nederlands Instituut voor Wetenschappelijke Informatiediensten (NIWI)	18.366	67%	27%	6%
Fryske Akademy (FA)	2.900			
Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV)	4.557			
Nederlands Economisch Historisch Archief (NEHA)	327			
Roosevelt Study Center (RSC)	428			
Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG)	287			
Totaal GWI instituten	59.780	76%	14%	10%

Bron: KNAW jaarverslag 2000, p. 74

Ook in het aantal medewerkers (gerekend in fte's) scoort het NIWI het hoogst eveneens gevolgd door IISG (zie tabel 2).

Tabel 2 Personeelsgegevens GWI-instituten

Instituten	aantal fte	aantal personen	percentage vrouwen	aandeel vanaf schaal 12 in % van het totaal	aandeel van vrouwen in schaal 12 en hoger (in %)
Constantijn Huygens Instituut (CHI)	18,8	20	55%	35%	57%
IISG + Nederlands Economisch Historisch Archief (NEHA) ¹	61,4	77	45%	14%	9%
Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences (NIAS)	16,6	23	70%	4%	0%
Meertens Instituut	45,2	66	61%	11%	14%
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)	49,6	56	38%	16%	22%
Nederlands Instituut voor Wetenschappelijke Informatiediensten (NIWI)	102,5	123	41%	7%	25%
Fryske Akademy (FA)	51,6	66	38%	15%	0%
Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV)	36,9	44	59%	20%	89%
Roosevelt Study Center (RSC)	7,0	7	43%	14%	0%
Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG)	3,3	4	100%	25%	100%
Totaal GWI instituten	392,9	486	48%	13%	30%

Bron: KNAW jaarverslag 2000 p. 85 en 87

Van de LW-instituten ² had het NIOO (zie tabel 3) het grootste deel van het budget, gevolgd door het Hubrecht Laboratorium en het NIH. Werk voor derden vormt een belangrijkere financieringsbron voor de LW-instituten dan voor de GWI-instituten.

¹ In het jaarverslag wordt de personeelsomvang van NEHA gezamenlijk met het IISG gepresenteerd. Het instituten overzicht vermeldt echter een personeels inzet van 5,5 fte's bij het NEHA en bij het IISG een personeelsinzet van 93 fte's (p. 59 en 56).

² Het Magneto Encephalografie Centrum (MEG-centrum) is in 2001 opgenomen in de organisatie van het Vrije Universiteit Medisch Centrum. In de tabellen met cijfers over de baten van de KNAW onderdelen komt het MEG-centrum niet voor. In de tabel met cijfers over het personeel weer wel. Om verwarring te voorkomen is het MEG-centrum hier niet in het personeelsoverzicht opgenomen. In 2000 telde het centrum 3,5 fte's.

Tabel 3 Baten LW-instituten (bedragen in guldens x 1000)

Instituten	totale baten	rijksbijdrage OCenW	werk voor derden	overige baten
Interuniversitair Oogheelkundig Instituut (IOI)	7.999	87%	10%	2%
Interuniversitair Cardiologisch Instituut Nederland (ICIN)	7.941	48%	45%	7%
Hubrecht Laboratorium, Nederlands Instituut voor Ontwikkelingsbiologie (NIOB)	14.165	63%	34%	3%
Centraal Bureau voor Schimmelcultures (CBS)	7.025	72%	20%	8%
Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek (NIOO)	23.984	78%	16%	6%
Nederlands Instituut voor Hersenonderzoek (NIH)	11.856	72%	23%	5%
Nederlandse Commissie voor Geodesie (NCG)	289	91%	0%	9%
Totaal LW-instituten	73.259	71%	24%	5%

Bron: KNAW jaarverslag 2000, p. 74

Het LW-instituut met de grootste personeelsinzet is eveneens het NIOO (zie tabel 4).

Tabel 4 Personeelsgegevens LW-instituten

Instituten	aantal fte	aantal personen	percentage vrouwen	totaal in schaal 12 en hoger	aandeel vanaf schaal 12 in % van het totaal	aandeel van vrouwen in schaal 12 en hoger (in %)
Interuniversitair Oogheelkundig Instituut (IOI)	54,1	64	48%	15	23%	7%
Interuniversitair Cardiologisch Instituut Nederland (ICIN)	47,8	53	38%	9	17%	11%
Hubrecht Laboratorium, Nederlands Instituut voor Ontwikkelingsbiologie (NIOB)	89,6	97	41%	11	11%	27%
Centraal Bureau voor Schimmelcultures (CBS)	47,3	54	54%	6	11%	0%
Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek (NIOO)	173,4	191	34%	31	16%	3%
Nederlands Instituut voor Hersenonderzoek (NIH)	94,6	99	35%	19	19%	5%
Nederlandse Commissie voor Geodesie (NCG)*						
Totaal LW-instituten	506,8	558	39%	91	16%	8%

*Geen gegevens in het jaarverslag 2000 (in het jaarverslag 1999 2 fte's)

Bron: KNAW jaarverslag 2000 p. 85 en 87

Samengevat ziet het beeld er als volgt uit:

Tabel 5 Gegevens KNAW organisatie

Instituten	Totaal baten	Rijksbijdrage OCenW	Werk voor derden	Overige	Totaal aantal personen
Totaal GWI-instituten	29%	30%	30%	23%	41%
Totaal LW-instituten	36%	34%	61%	15%	47%
Rathenau Inst.	3%	3%	0%	2%	2%
KNAW-bureau	28%	33%	9%	23%	10%
Fondsen	4%	-	-	36%	-
Totaal	100% (205.570)*	100% (152.777)*	100% (28.181)*	100% (24.612)*	100% (1182)

* bedragen in guldens x 1000

Bron: KNAW jaarverslag 2000, p. 74 + 85

Verder wordt in het jaarverslag van vrijwel alle instituten een opsomming gegeven van:

- het werkgebied,
- de belangrijkste ontwikkelingen,
- de productie: wetenschappelijke output (aantal en soort publicaties, congressen, lezingen en voordrachten), de belangrijkste publicaties, patentaanvragen, de dienstverlening etc.,
- de personeelsinzet (fte's) per onderwerp of thema in 1999 en 2000,
- de financiering.

Het jaarboek omvat een overzicht van

- A. **NWO in het algemeen**: mijlpalen, speerpunten beleid (vernieuwing, vrouwelijke participatie, jong talent, internationale samenwerking), de beroep- en bezwaarschriftafhandeling en activiteiten op het gebied van communicatie en informatieverstrekking
- B. Een overzicht van de belangrijkste **ontwikkelingen in de wetenschapsgebieden en bij de instituten** (ieder gebiedsbestuur en stichting en onderzoeksinstituut heeft een eigen jaarverslag)
- C. Een beknopt **financieel verslag** (er is een aparte publicatie Financieel jaarverslag NWO)
- D. Een beknopt **sociaal verslag** (er is een aparte publicatie NWO Sociaal Jaarverslag 2000) met personeelsgegevens van de NWO-koepel, het overlaten van het werkgeverschap van projectmedewerkers aan de universiteiten, de maatregelen naar aanleiding van het rapport van de commissie Van Vucht Tijssen "Talent voor de Toekomst, Toekomst voor Talent", de nieuwe CAO en de vermindering van de wachtgelduitkeringen.
- E. Een groot aantal **bijlagen** met tabellen en grafieken en overzichten.
- F. **Interviews** met onderzoekers die in het kader van de Vernieuwingsimpuls en Aspasia hun onderzoekskansen zagen vergroot.

Van elk van deze onderdelen van het jaarboek volgt hierna een impressie.

A. NWO algemeen

1. De mijlpalen:

- Viering van het 50 jarig bestaan
- 50 mln. extra van OCenW t.b.v. de urgente aandachtsgebieden (genomics, cognitiewetenschappen, geestelijke gezondheidszorg en het PIONIER-programma)
- Positieve evaluatie van WOTRO (Stichting Wetenschappelijk Onderzoek van de Tropen en Ontwikkelingslanden) door een externe evaluatiecommissie
- Ingebruikstelling van een nieuwe supercomputer bij de NCF (Stichting Nationale Computerfaciliteiten)
- Aanstelling van bijna 70 vrouwelijke Universitaire Hoofddocenten (UHD) als gevolg van de eerste ronde van het ASPASIA-programma
- Start eerste ronde van de vernieuwingsimpuls: ruim 40 getalenteerde onderzoekers kregen de kans hun onderzoeksideeën te realiseren

Daarnaast is er aandacht voor het eigen functioneren via:

- een bijeenkomst in april in Utrecht van deskundigen over de vraag: "doet NWO de goede dingen en doet zij het goed". Deze bijeenkomst leverde input voor uitzetten nieuwe koers in de strategieplannen voor 2001-2005 en discussiestof voor

- bilaterale overleggen met relaties (KNAW, VSNU, AWT, VNO-NCW, COS en ministeries) over aanscherping van missie en strategie.

2. Speerpunten in het beleid in 2000

1) Inhoudelijke, thematische vernieuwing

Door het opstarten van nieuwe programma's zoals TANAP (VOC archief) en onderzoeksprogramma's op het gebied van combinatorische chemie en gedispergeerde meerfasenstroming.

2) Besteding van Stimuleringsgelden van OCenW

Door het opstarten van nieuwe programma's: Bodemarchief en Land-Ocean Interactions in the Coastal Zone.

3) Uitbreiding Persoonsgerichte subsidie-instrumenten met de volgende nieuwe programma's :

▪ Vernieuwingsimpuls

Doel: kansen creëren voor jonge, excellente onderzoekers om een eigen onderzoekslijn op te bouwen

Middelen: 12,9 miljoen voor 2000

Resultaat: 43 geselecteerd uit 154 voordrachten

▪ ASPASIA programma

Doel: bevordering doorstroom van vrouwen naar UHD-posities aan de universiteiten

Middelen: geen gegevens in jaarboek

Resultaat: van de 130 aanvragen werden 68 gehonoreerd

▪ MEERVOUD-programma

Doel: Vrouwelijke postdocs met tijdelijke aanstelling te laten doorstromen naar een vaste betrekking als UD

Middelen: geen gegevens in jaarboek

Resultaat: geen gegevens in jaarboek

▪ Programma "Leren in Onderzoek" van het gebiedsbestuur Exacte Wetenschappen

Doel: leraren in de gelegenheid te stellen een aantal maanden onderzoek te laten doen (opfrisverlof)

Middelen: geen gegevens in jaarboek

Resultaat: geen gegevens in jaarboek

4) Bestending van de reeds bestaande persoonsgerichte instrumenten

▪ Van der Leeuw hoogleraren

Doel: Stimulering instroom jonge hooggekwalificeerde onderzoekers bij een aantal wetenschapsgebieden (chemie, letteren, biologie, werktuigbouwkunde, psychologie en pedagogiek)

Middelen: vanuit OCenW: 10 miljoen (totaal 20 mln)

Resultaat: - Totaal aantal ingevulde hoogleraarposities: 42 waarvan 25% vrouw (letteren, chemie en psychologie en pedagogiek)

- Landelijke percentage vrouwelijke hoogleraren nu 6%

- SPINOZA-programma
 - Doel: internationaal erkende toponderzoekers m.b.v. een premie de mogelijkheid te geven om de kroon op zijn/haar werk te zetten
 - Middelen: onbekend
 - Resultaat: - 3 laureaten waarvan 2 vrouwen. Ieder 3 miljoen
- het programma is geëvalueerd door een externe commissie en kreeg een goede waardering, enkele bijstellingen in procedure

- PIONIER-programma
 - Doel: veelbelovende jongere onderzoekers met hoogleraarskwaliteiten in de gelegenheid te stellen een nieuwe onderzoekslijn op te stellen en uit te bouwen op een ook internationaal belangrijk onderzoeksterrein
 - Middelen: in dit verslagjaar extra middelen van OCenW: 10 mln
 - Resultaat: - Het programma bestaat nu 10 jaar waarin in totaal voor ruim 144 mln. subsidies zijn toegekend voor 90 projecten.
- Gemiddelde leeftijd van Pioniers bij projectaanvang: 37 jaar
- meer dan 80% van de pioniers kreeg een hoogleraarspositie

- Programma TALENT
 - Doel: Stipendia voor jonge postdocs die zich in het buitenland verder willen ontwikkelen
 - Middelen: geen gegevens in jaarboek
 - Resultaat: 75 aanvragen in behandeling genomen waarvan 51% gehonoreerd (38) 27 naar Noord-Amerika, 10 Europees land en 1 naar Australië

- Beurzenprogramma
 - Doel: Financiering fellowshipprogramma's en bezoekersbeurzen
Het stimuleringsfonds voor Internationalisering werd opgeheven. SIR-beurzen die voor het laatst verstrekt werden voor kort congres of werkbezoek: 244 van de 287 die werden aangevraagd.
 - Middelen: 7,8 miljoen
 - Resultaat: 24 projecten gefinancierd

- Publicatiebijdragen
 - Doel: Verspreiding van de resultaten van kwalitatief hoogstaand Nederlandse wetenschappelijk onderzoek om de discussie te bevorderen, met name in internationaal verband
 - Middelen: 1,5 miljoen
 - Resultaat: 110 ingediende verzoeken (in 1999: 113) 73 gehonoreerd (in 1999: 68)

5) Toekenning Grootschalige investeringssubsidies

Totaal 38,4 miljoen t.b.v. de aanschaf van geavanceerde onderzoeksapparatuur en onderzoeksfaciliteiten aan:

- Antares (7,9 miljoen),
- Cognitieve Neuro-imaging (9,5 miljoen)
- Imaging mass spectrometer (9,1 miljoen)
- multicollector ICP-magnetic mass spectrometer (1,4 miljoen)
- een panel studie over solidariteit in familie relaties (8,1 miljoen)
- een microspectroscopische faciliteit voor in vivo en in vitro biomoleculair onderzoek (2,3 miljoen)

6) Versterking inhoudelijke vernieuwingsimpuls bij de instituten (totaal 3 miljoen)

7) Stimulering internationale uitwisseling en samenwerking door

Deelname aan activiteiten bij of aan:	
- ESF (European Science Foundation)	- NWO-voorzitter Van Duinen president van de ESF - Eurocores
- Nest (Netherlands House for Science and Technologie) te Brussel	- onderhouden van contacten - ondersteunen van Nederlandse onderzoekers die aanvragen bij de EU willen indienen
- JSPS (Japan Society for the Promotion of Science)	- subsidiëren van gezamenlijke seminars. In 2000 zijn er 4 in Japan en 1 in Nederland georganiseerd
- ESRF (European Synchrotron Radiation Facility) en DUBBLE (Dutch-Belgian Beamline at ESRF)	- deelname in de synchrotronstraling-faciliteit in Zürich - in gebruikname van de DUBBLE (in 1995 was besloten deze samen met België te bouwen)
- ISIS (neutronen en muonen bron in het Rutherford Appleton Laboratory)	- 30 dagen meettijd gekocht (1 miljoen gulden) voor Nederlandse onderzoekers Resultaat: 11 publicaties
- IIASA (International Institute for Applied System Analysing)	- lidmaatschap van NWO

▪ Uitvoeren bilaterale programma's met volgende landen

Duitsland	- Samen met de Duitse zusterorganisatie (DFG) werkt NWO aan de samenwerking tussen onderzoekscholen en Graduiertenkollegs en de samenwerking tussen onderzoeksgroepen - van de 9 ingediende projecten zijn er 6 gehonoreerd
Russische federatie en Hongarije	De programma's kwamen positief uit evaluatie: voortzetting met drie jaar

▪ Participatie in onderzoeksbeleid ten aanzien van Midden- en Oost-Europa via lidmaatschap van INTAS en van het Wetenschappelijk Comité van de NAVO

Het jaarverslag bevat geen cijfers over de uitgaven voor internationale samenwerking.

3. Beroep- en bezwaarschriftafhandeling

In 2000 werden 37 bezwaarschriften ingediend. 11 werden ingetrokken, 18 ongegrond en 6 gegrond verklaard en 2 waren nog in behandeling. Het merendeel van de bezwaarschriften werd ingediend bij het gebied MaGW.

In vergelijking met het totaal aantal aanvragen voor projectsubsidie zijn er 0,8% bezwaarschriften ingediend. Zie voor een overzicht van totaal aantal aanvragen en honoreringen tabel 1.³

Tabel 1 Honoreringspercentages NWO 2000

	aanvragen			toekenningen (in %)		
	totaal	waarvan vrouwen	in %	totaal	vrouw	man
Totaal NWO	4.387	811	18	31	34	31
Aard- en levenswetenschappen	441	32	7	18	28	17
Chemische wetenschappen	213	11	5	30	27	30
Exacte wetenschappen	272	6	2	33	33	33
Geesteswetenschappen	218	47	22	39	28	42
Maatschappij- en gedragswetenschappen	648	104	16	26	29	26
Medische wetenschappen	707	195	28	20	23	19
Technische wetenschappen	577	27	5	33	37	32
WOTRO	240	29	12	17	24	16
Overig	1.071	360	34	48	43	50

Bron: OCenW in kerncijfers

4. Activiteiten op het gebied van communicatie, informatieverstrekking en kennisoverdracht

In dit verslagjaar speciale bijeenkomsten in het kader van het 50 jarig bestaan, onder andere: Tentoonstelling Rembrandt in het Mauritshuis; Soiree van de Wetenschap in Utrecht met de presentatie van de publicatie "Het beeld van de wetenschap", een verslag van het door NWO gefinancierde onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau; de expo "Het technisch Paradijs" in het Teylers Museum in Haarlem.

Kennisoverdracht:

Naar het bedrijfsleven via:

- Technologiestichting STW middels utilisatierapporten.
- Subsidies aan
 - het zaaikapitaalprogramma: financiële steun voor onderzoekers die willen bekijken of een wetenschappelijke vinding zich leent voor exploitatie van nieuwe ondernemingen in de life sciences (samen met ministerie van Economische Zaken)

³ De gegevens worden niet in het jaarboek gepresenteerd, wel grafieken die op deze cijfers gebaseerd zijn.

- het STIGON-programma met een vergelijkbare doelstelling op het terrein van geneesmiddelenonderzoek.

- Participatie aan SCOUTING-project : resultaten van het Nederlandse informatica onderzoek toegankelijk maken voor het MKB

Naar collega-onderzoekers via

- Organisatie NWO-symposia en -congressen
- Internationale samenwerking:
 - Lorentzcentrum kreeg een substantiële bijdrage
 - prioriteitsprogramma Biodiversiteit in Verstoorde Ecosystemen
 - het Ph.D.-beurzenprogramma van WOTRO
- Kennismanagementsysteem van WOTRO
- Website van NWO

Naar het 'brede publiek', pers en politiek via:

- Wetenschapsquizen
- Nieuwsbrieven (nat. en intern.) en magazines
- Workshops en publieksdagen
- Sponsoring van tv documentaires
- Soeplezingen voor parlementariërs
- Persberichten en het Persevenement "Bessensap" *i.s.m. de vereniging voor wetenschapsjournalisten*
- Lezingen
- Kwartaalblad *Hypothese dat de meningsvorming over onderzoek en wetenschap in Nederland wil bevorderen*

B. De wetenschapsgebieden en de instituten

Het jaarverslag geeft geen volledig overzicht van de ontwikkelingen en activiteiten van de gebieden en instituten, wel een aantal hoogtepunten, beleidsvoornemens en enkele resultaten. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het totale exploitatie- en het investeringsbudget, de omvang van het aandeel van het exploitatiebudget in het totale NWO exploitatiebudget en de percentuele groei van dit budget ten opzichte van 1999, de genoemde hoogtepunten en de eventueel genoemde pijnpunten per wetenschapsgebied.

	Budget (bedragen in miljoenen guldens) en personele cijfers	Hoogte- cq. speerpunten	Pijnpunten
ALW (Aard- en Levenswetenschappen)	Exploitatie: 75,7 Investing: 4,4 Totaal: 80,1 Aandeel in totaal: 13 % Groei exploit.: 13 % Aantal fte wp: 472,4 Aantal fte nwp: 24,6	- Start uitvoer BioPartner First Stage Grant - Oprichting TRIAS - Eerste vrouwelijke PIONIER - Start programma MEERVOUD - Start EUROCORES	Door de efficiencykorting van OCenW stopzetting van de Open Competitie
CW (Chemische Wetenschappen)	Exploitatie: 33,6 Investing: 4,2	- Start programma Biomoleculaire Informatica	

	<p>Totaal: 37,8 Aandeel in totaal: 6% Groei exploit.: -4% Aantal fte wp: 253,7 Aantal fte nwp: 14,4</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Positieve evaluatie van het gez. Programma met Unilever inz. Structuuronderzoek biomacromoleculen - nieuwe onderzoekstechnieken in ontwikkeling via robotica - 2 PIONIER subsidies - honorering 2 onderzoeksvoorstellen via Vernieuwingsimpuls en 2 via ASPASIA - Gratamaworkshop in Japan - Bij EU (CERC3) 2 van de 5 Nederlandse voorstellen gehonoreerd 	
EW (Exacte Wetenschappen)	<p>Exploitatie: 94,5 Investering: 8,9 Totaal: 103,4 Aandeel in totaal: 17% Groei exploit.: 6% Aantal fte wp: 545,3 Aantal fte nwp: 112,5</p>	<ul style="list-style-type: none"> - oprichting IPN (Informatica–onderzoek Platform Nederland) - oprichting OOW (Overlegorgaan Onderzoekscholen Wiskunde) - start onderzoeksprogramma's (Netwerken, Leraar in Onderzoek, De Mayerne als vervolg op MOLART) - Afsluiting eerste fase ToKeN 2000 	
GW (Geesteswetenschappen)	<p>Exploitatie: 47,1 Investering: 2,3 Totaal: 49,4 Aandeel in totaal: 8 % Groei exploit.: -13% Aantal fte wp: 219,5 Aantal fte nwp: 19,4</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluatie programma's MPS, TIN-20 en Internationalisering Onderzoekscholen - voorbereiding nieuwe programma's: Mayerne, - start: BBO en TANAP - instelling commissie Bedreigde Talen - Besluit wijziging in de procedure voor de beoordeling van subsidieaanvragen 	
MaGW (Maatschappij- en Gedragwetenschappen)	<p>Exploitatie: 62,0 Investering: 2,6 Totaal: 64,6 Aandeel in totaal: 11% Groei exploit.: 6% Aantal fte wp: 266,3 Aantal fte nwp: 36,3</p>	<ul style="list-style-type: none"> - start van 5 onderzoeks-programma's in het kader van het Stimuleringsprogramma Energieonderzoek - afronding onderzoeksproject Energie besparing in de Landbouw - Start 3 onderzoeksprogramma's in het kader van het Stimuleringsprogramma Maatschappij en elektronische Snelweg 	
MW (Medische Wetenschappen)	<p>Exploitatie: 63,9 Investering: 4,8 Totaal: 68,7 Aandeel in totaal: 11% Groei exploit.: 19%</p>	<ul style="list-style-type: none"> - aanbieding van het Strategisch Actieplan Genomics aan het kabinet - Start nieuwe onderzoeksprogramma's: IOP Genomics en BMI 	

	Aantal fte wp: 402,9 Aantal fte nwp: 57,3	<ul style="list-style-type: none"> - Besluit om Genomics Impuls programma te starten - Uitvoering van een Doelmatigheidsonderzoek naar verrichtingen in de gezondheidszorg - Start STIGON en Subsidieregeling Zaaiprojecten via - Symposium "Life Sciences into Business" - Ontwikkelen van het programma INZicht - reorganisatie van de wijze van beoordelen van subsidieaanvragen - nieuw internationaal samenwerkingsprogramma met Frankrijk over verslavingsonderzoek - begin gemaakt met toekomstige integratie ZON 	
TW (Technische Wetenschappen)	Exploitatie: 49,3 Investering: 2,6 Totaal: 51,9 Aandeel in totaal: 9% Groei exploit.: 3% Aantal fte wp: 428,0 Aantal fte nwp: 139,7	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe bedrijfsactiviteiten op basis van gefinancierd onderzoek op het gebied van berekeningen grondconstructies, microsystemen en tissue engineering -17 nieuwe octrooiaanvragen -organisatie studieweek in het kader van programma Toegepaste Wiskunde 	Projectvoorstellen afgewezen i.v.m. bevrozing budget op niveau 1999 vanwege de efficiency korting
WOTRO (Stichting voor Wetenschappelijk Onderzoek van de Tropen en Ontwikkelingslanden)	Het budget van WOTRO is verdeeld over de verschillende gebiedsbesturen	<ul style="list-style-type: none"> - start TANAP - implementatie digitaal informatiebeheersysteem over lopende projecten, projectvoorstellen en –beoordelingen - evaluatie programma Biodiversiteit in verstoorde Ecosystemen - opzet van een internationale beheerstructuur voor het kennismanagementsysteem SHARED - Externe evaluatie van WOTRO-gefinancierd onderzoek 	
NCF (Stichting Nationale Computerfaciliteiten)	Idem	<ul style="list-style-type: none"> - viering 10 jarig jubileum middels een symposium - ingebruikname van supercomputer bij SARA - middelen vrijgemaakt voor integratie van verschillende systemen en voor vervanging 	
Instituten	Exploitatie: 138,5	De instituten voeren de	

(ING, NSCR, SMC, FOM, ASTRON, SRON, NIOZ)	Investering: 27,9 Totaal: 166,4 Aandeel in totaal: 24% Groei exploit.: -6% Aantal fte wp: 565,2 Aantal fte nwp: 669,4	onderzoeksprogramma's uit en bieden faciliteiten aan universitair onderzoek. Hierdoor voeren zij de vernieuwingsopdracht van NWO mee uit. Het Algemeen Bestuur heeft 3 miljoen gulden uitgetrokken om eventueel accenten te leggen in het kader van de vernieuwing. Onder andere benut bij de omvorming van de missie van het FOM-instituut AMOLF	
---	--	---	--

C. Financieel verslag

NWO bracht een apart financieel jaarverslag uit. Uit het baten en lasten overzicht in het jaarboek (p. 65) blijkt dat OCenW in totaal 648 miljoen gulden beschikbaar heeft gesteld, 58 miljoen meer dan in 1999. De totale baten bedroegen 707 miljoen.

De uitgaven/lasten waren 734 miljoen tegen 696 miljoen in 1999.

Het verschil werd door NWO uit eigen middelen gefinancierd. Dit beleid van overbesteding wordt ook in 2001 en 2002 gevoerd in de verwachting dat er uitbreiding van de subsidieverstrekking zal plaatsvinden door OCenW en derden.

Tabel 2 bevat het totaaloverzicht van steunverlening aan de gebiedsbesturen en instituten in 2000.

NWO sluit in haar verantwoording aan bij de overheidsbrede aandacht voor een transparante verantwoording.

Tabel 2 Steunverlening door NWO aan de gebiedsbesturen en instituten, 2000

	Exploitatie (Mf)	Investeringen (Mf)	Totaal (Mf)	Verdeling (in %)	Groei exploitatie t.o.v. 1999
ALW	75,7	4,4	80,1	13%	13%
CW	33,6	4,2	37,8	6%	-4%
EW	94,5	8,9	103,4	17%	6%
GW	47,1	2,3	49,4	8%	-13%
MaGW	62,0	2,6	64,6	11%	6%
MW	63,9	4,8	68,7	11%	19%
TW	49,3	2,6	51,9	9%	3%
Instituten	138,5	27,9	166,4	24%	-6%
Overig	7,8	42,2	50,0	1%	56%
Totaal	572,4	99,9	672,3	100%	3%

Bron: Jaarboek NWO 2000

D. Sociaal Verslag

Uit het jaarboek blijkt dat het totale aantal door NWO gefinancierde fte's 4.554 bedroeg wat een stijging van 200 fte is t.o.v. 1999. Het totale aantal medewerkers in dienst van NWO is

gedaald als gevolg van de overlating van het werkgeverschap aan de universiteiten van 3.401 fte in 1999 tot 2.917 fte in 2000. Hiervan is 27% vrouw (bij het WP is dit percentage 25, bij het NWP 29).

Tabel 3 geeft een overzicht van aantallen medewerkers die door NWO gefinancierd worden, onderverdeeld naar werkplek.

Tabel 3 Aantallen medewerkers gefinancierd door NWO naar instellingen

	WP-fte	NWP-fte	Totaal
Universiteiten	2571,7	183,7	2.755,4
NWO-instituten	565,2	669,4	1.234,6
Anders	239,8	19,7	259,5
NWO-bureau	-	304,8	304,8
Totaal	3.376,7	1.177,6	4.554,3

Bron: Jaarboek NWO 2000 p. 97

E. De Bijlagen omvatten de volgende overzichten:

- Grafieken van de meerjaarlijkse uitgaven aan de Kennis Verrijkt-programma's, Prioriteits-programma's en Stimuleringsprogramma's onderscheiden naar financieringsbron
- Tabellen en grafieken met de steunverleningsbedragen per wetenschapsgebied aan de verschillende doeleinden, per wetenschapsgebied en instituten vanaf 1996
- Overzicht van lopende en afgeronde pionierprojecten in de wetenschapsgebieden
- Overzicht van aantal publicaties per wetenschapsgebied onderscheiden naar wetenschappelijke publicaties, dissertaties en overige verschenen in 1998 en 1999
- Grafieken van aantallen in behandeling genomen subsidieaanvragen per wetenschapsgebied en geheel NWO, onderscheiden naar 4 typen subsidievormen en opgesplitst in aanvragen van mannen en vrouwen
- Grafieken van honoreringspercentages per wetenschapsgebied en geheel NWO, onderscheiden naar 4 subsidievormen en verdeeld in totaalscore en percentages mannen en vrouwen binnen die score
- Grafiek van honoreringspercentages verdeeld naar specifieke programma's zoals Aspasia, Spinoza, Vernieuwingsimpuls en andere thema's met totaalscores en verdeling in mannen en vrouwen
- Vijfjaarsoverzicht van ingediende en gehonoreerde aanvragen bij het publicatiefonds en een verdeling naar druk-, vertaal-, correctie en tijdschriftenkosten
- Tabel met uitkomsten van de bezwaarschriftenprocedure vanaf 1994
- Tabel van de verdeling van Van der Leeuw-hoogleraren over de universiteiten naar 5 verschillende wetenschapsgebieden
- Tabel met aantallen medewerkers in fte verdeeld naar wetenschapsgebieden en instellingen (universiteiten, NWO-instituten, NWO-bureau en anders)
- Overzicht van de organisatie met namen van bestuurders verdeeld naar algemeen, wetenschapsgebieden, instituten en commissies
- Overzicht van kerngegevens uit het budget en het personeelsbestand
- Overzicht van alle Spinoza-laureaten vanaf 1995

F. Interviews met

Gijs Wuite (28 jaar) en Gül Gürkan (31 jaar) i.v.m de Vernieuwingsimpuls
Pauline van Gaans (42 jaar) en Anita Hokken-Koelega i.v.m. ASPASIA.

De Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk onderzoek "TNO" is een door de rijksoverheid gesubsidieerde organisatie die samen met bedrijven en overheden werkt aan de opbouw en praktische toepassing van technologische kennis. De organisatie is een verzameling van instituten, bedrijven, kennis- en businesscentra, samenwerkingsverbanden en participaties die bestuurd wordt door de Raad van Bestuur met naast zich de Raad voor het Defensieonderzoek. De Raad van Bestuur wordt gecontroleerd door de Raad van Toezicht.

Aandachtspunten van de Raad van Toezicht in het verslagjaar waren ondermeer:

- de rendementspositie;
- de managementontwikkeling binnen TNO;
- de plannen van de Europese unie om te komen tot een Europese onderzoeksruimte;
- zelfevaluatie en de evaluatie van de Raad van Bestuur en de daaruit voortvloeiende aanpassingen;
- de versterking van de samenwerking met universiteiten, collega-instellingen en bedrijven;
- het vermogenstekort van TNO en de aangekondigde structurele verlaging van de basisfinanciering vanaf 2003.

Zowel de Raad van Bestuur als de Raad voor het Defensieonderzoek doen apart verslag van hun activiteiten.

De **Raad voor het Defensieonderzoek** hield zich in het verslagjaar naast de controle van de jaarrekening, werkplanning en begroting bezig met:

- De invoering van programmatische aansturing
- Eventuele overdracht van defensiegebouwen aan TNO;
- De planning van het onderzoek zoals dat in de beleidsnota's "Wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling Defensie" en de Defensienota naar voren komt;
- De ICT-ontwikkelingen in het kader van 'Electronic battlefield', 'Soldier modernization' en maritieme commandovoering.

In het verslag van de **Raad van Bestuur** wordt aandacht besteedt aan de financiële bedrijfsresultaten, de vermogenspositie en de omzetontwikkelingen, de ontwikkelingen op personeelsgebied en de ontwikkelingen binnen de kennisgebieden, de nationale en internationale samenwerking en enkele bedrijfsorganisatorische zaken.

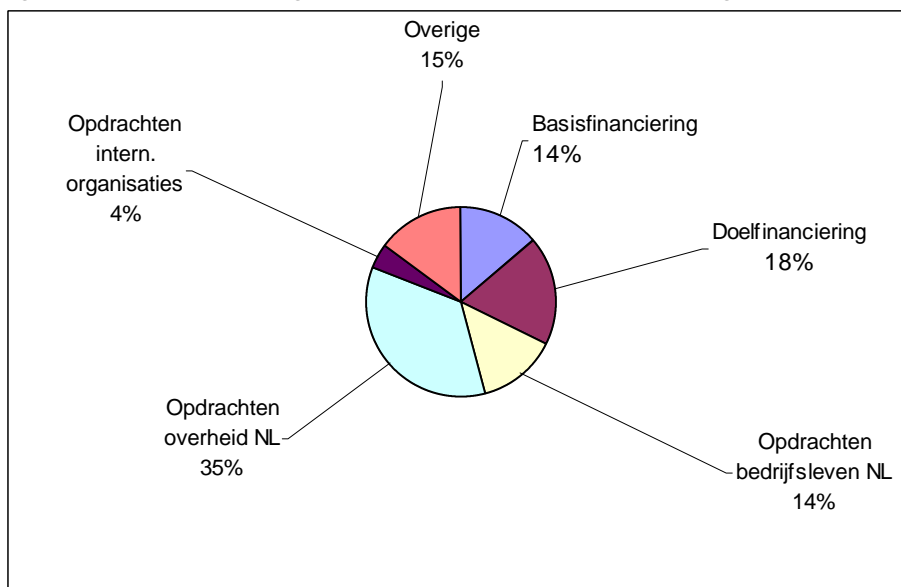
In 2000 realiseerde TNO een totale geconsolideerde bedrijfsomzet van 479,5 miljoen euro. De totale bedrijfsopbrengsten waren 495,7 miljoen euro. Van de totale geconsolideerde bedrijfsomzet maakte de basis- en doelfinanciering van de overheid 32% uit. De rest kwam uit opdrachten van bedrijven, overheidsinstellingen, opdrachten internationale organisaties etc. (zie tabel 1)

Met de basis en doelfinancieringsgelden wordt met name de kennisopbouw gefinancierd. Daartoe werkt TNO o.a samen met universiteiten en organisaties voor fundamenteel onderzoek in de gezamenlijk opgerichte kenniscentra. In het verslagjaar zijn er 4 nieuwe kenniscentra bij gekomen. In totaal waren er in 2000, 24 kenniscentra. Daarnaast participeerde TNO in kennisontwikkelingsprojecten van de EU, NOVEM, NIVR, IOP, EET en ICES.

Tabel 1 Financiële gegevens van TNO incl. TMB en groepsmaatschappijen (milj. euro's)

Basisfinanciering	66,9	
Doelfinanciering	87,3	
Opdrachten nationale bedrijfsleven	65,3	
Opdrachten nationale overheid	168,2	
<i>Opdrachten binnenland</i>		233,5
Opdrachten intern. Organisaties	20,3	
Overige	71,5	
<i>Opdrachten buitenland</i>		91,8
<i>Opdrachten totaal</i>		325,3
Totale geconsolideerde omzet	479,5	

Figuur 2 Verdeling TNO-inkomsten naar financieringsbron

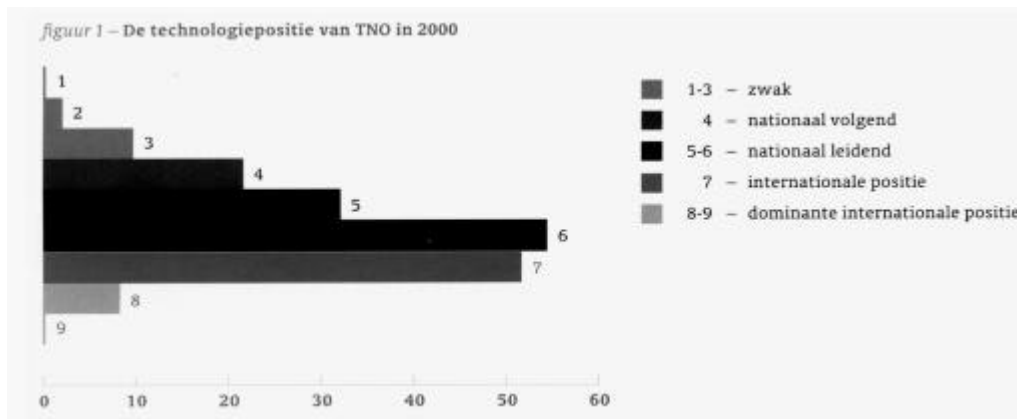
Bron: Jaarverslag TNO

Tabel 3 Overzicht van kerngebieden waarop de instituten actief zijn

Instituten	Gebieden													
	Productontwikkeling en nieuwe productietechnieken	Nieuwe materialen	Duurzame processen, energie en materiaalgebruik	Defensie	ICT	Electronische en fysische systemen	Voeding en voedingsmiddelen	Preventie en gezondheid	Arbeid en arbeidsomstandigheden	Transport en logistiek	Bouw en infrastructuur	Ondergrond en ondergrondse natuurlijke	Innovatiemanagement	Maatschappelijke veiligheid
TNO Industrie	x	x												
TNO TPD		x			x	x				x	x	x		x
TNO Wegtransportmiddelen					x	x				x	x	x		
TNO Bouw					x	x				x	x	x		x
TNO Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen												x		
TNO Voeding							x		x					
TNO Preventie en Gezondheid								x						
TNO Fysisch en Elektronisch Laboratorium				x	x	x				x		x		x
TNO Prins Maurits Laboratorium				x										x
TNO Technische Menskunde				x	x	x					x			x
TNO Milieu, Energie en Procesinformatie			x		x	x				x	x	x		x
TNO Inro					x	x				x	x	x		
TNO Strategie, Technologie en Beleid													x	
TNO Arbeid									x					x

Bron: Jaarverslag 2000 en website

De kennisopbouw van TNO heeft betrekking op 14 kerngebieden, die ruim 200 technologieën omvatten. In deze 14 kerngebieden opereren onder andere de 14 instituten (zie tabel 3). Eenmaal per 4 jaar wordt per instituut een kennispositieaudit uitgevoerd door een internationaal samengestelde, onafhankelijke audit commissie. Alle instituten zijn inmiddels een keer beoordeeld. In de volgende figuur wordt het resultaat van deze onderzoeken getoond. In het verslag wordt geconcludeerd dat vrijwel alle technologieën zich bevinden op een nationaal leidend niveau.

Uit: Jaarverslag 2000 p.26

Graadmeter voor het bepalen van de kennisontwikkeling is de groei in het aantal octrooien, octrooiaanvragen en het contractonderzoek. In 2000 steeg de omzet uit contractonderzoek met 15 miljoen euro, het totaal aantal octrooien nam toe met 160 evenals de octrooiaanvragen (1.042 aanvragen in bewerking)

Per kerngebied geeft het jaarverslag een overzicht van de marktomzet en –ontwikkeling. Uit dit overzicht blijkt dat TNO in 2000 vooral succesvol was op de kerngebieden: voeding, productontwikkeling, arbeid en elektronische- en fysische systemen. In de omzetontwikkeling van de instituten (tabel 4) is deze ontwikkeling ook zichtbaar.

Tabel 4 Omzetcijfers en groeipercentage instituten (niet geconsolideerd)

Instituten	2000	1999	groei in %
TNO Industrie	53,4	49,5	8%
TNO TPD	54,6	47,6	15%
TNO Wegtransportmiddelen	30,7	29,7	3%
TNO Bouw	31,4	31	1%
TNO Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen	31,7	32,3	-2%
TNO Voeding	66,0	63,9	3%
TNO Preventie en Gezondheid	27,9	29	-4%
TNO Fysisch en Elektronisch Laboratorium	54,6	52,2	5%
TNO Prins Maurits Laboratorium	29,7	29,5	1%
TNO Technische Menskunde	12,5	11,1	13%
TNO Milieu, Energie en Procesinformatie	34,9	33,7	4%
TNO Inro	8,1	8,0	1%
TNO Strategie, Technologie en Beleid	4,6	4,3	7%
TNO Arbeid	18,8	15,8	19%
Totaal	458,9	437,6	5%

Bron: Jaarverslag TNO 2000, p. 69

De commerciële activiteiten van TNO vinden plaats binnen de 'moederorganisatie' TNO management BV (TMB). De doelstelling van de commerciële activiteiten is het in praktijk brengen van nieuw ontwikkelde kennis om daarmee nieuwe werkgelegenheid te genereren. Wanneer deze bedrijfsactiviteiten eenmaal goed lopen probeert TNO ze te

verkopen. Het commerciële streven is gericht op jaarlijks een bescheiden positief resultaat te behalen.

Door oprichting, koop/overname en verkoop/afstoting of stopzetting van ondernemingen is de lijst met deelnemingen aan veel veranderingen onderhevig.

TNO had in 2000 ook 22 reeds bestaande en 8 nieuwe deelnemingen in ondernemingen die niet deel uitmaken van de TNO organisatie. Veelal zijn dit deelnemingen met een minderheidsbelang.

Naast de kennispositieaudits houdt TNO eens per drie jaar een klanttevredenheids- en een medewerkerstevredenheidsaudit. Alle instituten zijn ISO 90001 gecertificeerd en het streven is in 2001 dit voor geheel TNO te laten gelden.

Samenwerking

TNO werkte op nationaal en internationaal niveau samen in projecten, via programma's, in kenniscentra en joint-ventures:

Nationaal

- Kenniscentra met de universiteiten
- ICES-projecten
- Maritiem Research Instituut Nederland (MARIN)
- Wageningen University and Research Centre (WUR)
- joint venture tussen ID-Lelystad en TNO voeding

Internationaal

- European Association for Research and Technology Organisation (EARTO)
- Europese vijfde kaderprogramma
- Consortium SAFETNO BIBRA in Engeland

Het personeelsbestand is in 2000 met 1% gestegen tot 5.180. Binnen de leiding is er veel aandacht voor coaching en opleiding in managementvaardigheden. TNO steeg in de top 20 van aantrekkelijke werkgevers van de 17^e naar de 7^e plaats. Voor baanbrekend onderzoek of uitzonderlijke verdiensten kregen 5 medewerkers een TNO-erkenning.

Koninklijke Bibliotheek

Volgens de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) is de Koninklijke Bibliotheek een instelling voor wetenschappelijk onderzoek. Als "de nationale bibliotheek is zij werkzaam op het gebied van het bibliotheekwezen en de informatieverzorging, zowel ten behoeve van het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek als ten behoeve van het openbaar bestuur en de uitoefening van beroep of bedrijf. In elk geval draagt zij zorg voor de nationale bibliotheekverzameling, bevordert zij de totstandkoming en instandhouding van nationale voorzieningen op het vorengenoemde gebied en bevordert zij de afstemming met de overige wetenschappelijke bibliotheken".

De KB ontvangt van de overheid middelen ten behoeve van het vervullen van haar bij deze wet opgedragen werkzaamheden. Voorwaarde is dat de KB de bepalingen in deze wet t.a.v. de kwaliteitszorg, de planning en bekostiging, het personeel en het bestuur en de inrichting in acht neemt.

Het instellingsbestuur stelt om het jaar een plan vast met een omschrijving en specificatie van het voorgenomen beleid voor die periode.

Het instellingsbestuur dient jaarlijks voor 1 juli een verslag in. Het verslag bestaat uit de jaarrekening met bijbehorende begroting, het jaarverslag en overige financiële gegevens. Uit het verslag dient te blijken in hoeverre sprake is van een behoorlijke uitvoering van de werkzaamheden ten behoeve waarvan de rijksbijdrage is verleend en van een doelmatige aanwending van de rijksbijdrage, mede in het licht van het instellingsplan.

Jaarverslag 2000

Het jaarverslag 2000 is in november ingediend, ruim 4 maanden later dan de WHW voorschrijft. Het verslag is tegelijk ook gepubliceerd op de website van de KB. Het is een kleurrijk verslag met veel verschillende afbeeldingen uit de collectie van de KB in een oplage van 700 stuks.

In de aanbiedingsbrief wordt het grote contract dat de KB met IBM heeft afgesloten voor de bouw van een opslagsysteem voor langdurige bewaring van elektronische publicaties als een belangrijke mijlpaal in het verslagjaar aangehaald naast de toename van het aantal bezoeken met 9%.

De KB formuleert haar missie in het jaarverslag 2000 als volgt:

- de Koninklijke Bibliotheek, nationale bibliotheek van Nederland, geeft iedereen toegang tot kennis en cultuur van heden en verleden door hoogwaardige diensten te leveren voor onderzoek, studie en cultuurbeleving.
- de collectie vormt het levend nationaal geheugen van geschreven, gedrukte en elektronische publicaties. De geesteswetenschappen staan centraal, met bijzondere aandacht voor Nederlandse geschiedenis, taal en cultuur in brede internationale context.

- informatie buiten de eigen collectie wordt trefzeker in kaart gebracht. De KB weet alles te vinden.
- de KB is tevens kenniscentrum voor wetenschappelijke informatievoorziening, en spil van landelijke en internationale samenwerking.

In dit missiestatement is de verschuiving van de KB van een wetenschappelijke onderzoekinstelling naar een meer cultureel erfgoed instelling waarneembaar. Deze nadruk op het culturele erfgoed vind zijn weerslag niet alleen in het beleid om met behulp van museaal-educatieve programma's en tentoonstellingen het bezit van de KB onder de aandacht van een breed publiek te brengen maar ook in haar taak als deponhouder van alle in Nederland gedrukte publicaties en elektronische publicaties van uitgevers.

De KB onderscheidt vier clusters van taken waarmee in 2000 uitvoering is gegeven aan de missie.

1) Dienstverlening aan een breed publiek door haar bezit toegankelijk te maken via catalogi, te laten raadplegen, uit te lenen, informatie te leveren waaronder kopieën uit tijdschriften en leveren van fotografische reproducties

Doelgroepen zijn

- onderzoekers en studenten uit het wetenschappelijk en hoger onderwijs (van de 9.880 ingeschreven leners studeren er 6.916. 43% hiervan (2973) had de geesteswetenschappen tot aandachtsgebied);
- leerlingen uit de hoogste klassen van het voortgezet onderwijs;
- werknemers van instellingen en bedrijven zoals journalisten, illustratoren, uitgevers, programmamakers, adviseurs, ambtenaren, politici en van collega-instellingen;
- solo-onderzoekers: niet aan een instituut of instelling gebonden onderzoekers die hetzij beroepsmatig, hetzij als vrijetijdsbesteding onderzoek doen en cultureel geïnteresseerden zoals tentoonstellingsbezoekers, leden van historische verenigingen, cursisten van volkshogescholen, literaire genootschappen.

2) Cultureel erfgoed en collectievorming

Bij het behoud van het culturele erfgoed gaat de aandacht uit naar het oude, cultureel waardevolle bezit zoals handschriften en oude drukken (Bijzondere collecties) maar ook het Depot van alle Nederlandse gedrukte en elektronische publicaties. De werkzaamheden stonden in het teken van

- restauratie 12^e eeuws handschrift;
- conservering bibliotheekmateriaal door verfilming van collecties Couperus en Wouters, kinderboeken en landelijke dagbladen;
- conditieonderzoek aan 15.500 boeken;
- opbouw depot van alle Nederlandse gedrukte en elektronische publicaties (DNEP); de aanwas in 2000 bedroeg 39.000 boeken, 1.590 cd-roms. Het aantal lopende abonnementen bedroeg eind 2000, 11.800;
- verwervingen voor de bijzondere collecties en de wetenschappelijke collectie.

In het kader van collectievorming verwierf de KB het bruikleen van 3 muziekarchieven en vond het Nederlands Muziek Instituut er onderdak. Andere aanwinsten vormden de

schenkingen van particulieren en instellingen en de aankoop o.a. van dertien jaargangen van het weekblad Panorama en 20.000 boeken voor de wetenschappelijke collectie. Maar ook vond er afstoting plaats m.n. van tijdschriftabbonnementen. Aanvullende collectievorming op het gebied van de geesteswetenschappen vindt plaats op basis van een plan in samenwerking met de universiteitsbibliotheken.

3) Ontsluiting van de collectie

De KB bouwt bibliografische bestanden op, onder andere op het gebied van de taalkunde, de rechtsgeschiedenis, de boekgeschiedenis en de filosofie. Met de ontwikkeling van internetwegwijzers en geïntegreerde kennisbanken met digitale tekst, beeld en geluid, links en databases draagt de KB bij aan de innovatie van ontsluitingstechnieken en -producten

4) Landelijke taken

Onder deze taak vallen de projecten op het gebied van de wetenschappelijke informatievoorziening. Het betreffen voornamelijk digitaliseringprojecten van collectieonderdelen. Ook de projecten Metamorfoze en Het geheugen van Nederland vallen onder de landelijke taken. Metamorfoze behelst o.a. de microverfilming van monografieën uit het bezit van de universiteitsbibliotheken van Amsterdam en Utrecht en van Nederlandse dagbladen en ontzuring van boeken. Het doel van Het geheugen van Nederland is de inrichting van een digitaal nationaal erfgoeddepot met informatie uit archieven, musea en bibliotheken over Nederland in het verleden.

Naast deze projecten verzorgt de KB coördinatie en beleidsondersteuning aan diverse samenwerkingsverbanden en vertegenwoordigingen in nationale en internationale platforms.

Ook maakt de KB deel uit van het algemeen bestuur van UKB (het samenwerkingsverband van universiteitsbibliotheken, de KB en het NIWI) en van het bestuur van Pica, een organisatie voor bibliotheekautomatisering.

Diverse UKB-bibliotheken hebben hun collectie(vormings)profielen dit jaar vernieuwd, en deze collectiebeschrijvingen zijn via een website toegankelijk gemaakt die de KB onderhoudt.

'De KB is een van de zeven wetenschappelijke bibliotheken die met financiële steun van NWO zorgen voor aanvullende collectievorming op het gebied van de geesteswetenschappen. Deze aanvullende collectievorming is gebaseerd op een plan voor taakverdeling en samenwerking dat de KB in 1998 in opdracht van de stuurgroep IWI ("Innovatie Wetenschappelijke Informatievoorziening", een stuurgroep waarin de besturen van de universiteiten en wetenschappelijke instellingen zich verenigd hebben) heeft opgesteld. De KB coördineert de uitvoering van het plan. De additionele middelen van NWO bedroegen vijf miljoen gulden voor de periode 1998-1999. Aangezien de middelen vrij laat in 1998 beschikbaar kwamen, waren ze eind 1999 nog niet alle besteed. De uitvoering is tot in 2000 doorgelopen. De uitvoering van de eerste fase was succesvol, en buitenlandse deskundigen adviseerden positief over de aanvraag van twaalf miljoen gulden die IWI voor de vervolgfase had ingediend. Toen NWO desondanks liet weten dat de aanvraag was afgewezen, heeft IWI tegen deze beslissing bezwaar aangetekend. Aan het einde van het verslagjaar was het nog niet zeker of dit project een vervolg krijgt'.
(Citaat jaarverslag 2000)

De jaarrekening geeft geen inzicht in de verschillende budgetten voor de uitvoering van de taken. In het verslag zijn wel veel kengetallen opgenomen over allerlei taakaspecten zoals het aantal raadplegingen van diverse systemen, aantal informatieverzoeken onderscheiden naar collecties, aantal titelbeschrijvingen etc..

Tabel 1 **Inkomsten en uitgaven van de KB (x 1000 gulden)**

	Begroting 2000	Realisatie 2000	Realisatie 1999
Baten			
Rijksbijdrage	38.692	45.533	38.679
Rijksbijdrage geaffilieerde instellingen	575	591	575
Externe projecten en overige baten	6.395	9.498	8.240
Rentebaten	450	908	639
Totaal	46.112	56.530	48.133
Lasten			
Personeel	25.376	26.674	24.949
Bedrijfslasten	20.736	31.442	23.175
Exploitatiesaldo	0	-1.586	9
Totaal	46.112	56.530	48.133

Tabel 2 **Personeel KB**

	2000	1999
Personeel		
fte's (vast)	260,3	259
fte's (tijdelijk)	39,9	
Totaal	300,2	
Aantal personen	318	
aandeel vrouwen	45%	
aantal personen in schaal 11 en hoger	58	
aandeel vrouwen in schaal 11 en hoger	36%	

Tabel 3 **Enkele kengetallen van de KB**

	2000	1999	1997
Ingeschreven leners	9.880	9.500	9.500
Uitgegeven week en dagpassen	5.780	5.883	4.550
Aantal bezoeken	67.900	62.400	63.300
Raadpleging/uitlening collecties	142.300	143.800	146.600
IBL-aanvragen (gehonoreerd)	10.300	10.100	13.000
Kopie-aanvragen tijdschriften (gehonoreerd)	50.500	48.700	43.700
Informatieverzoeken	48.750	65.800	79.700
Aantal raadplegingen KB-website	4.777.000	2.225.000	1.700.000
Aantal raadplegingen andere sites	11.396.500	13.592.400	2.971.200
Aantal titelbeschrijvingen KB Catalogus	84.000	81.000	93.000

Rapporten/publicaties

Allen, J. en Vries, R. de, **Transitie van opleiding naar werk van afgestudeerden in het hoger onderwijs in internationaal perspectief**, Rapport van het ROA in de reeks Beleidsgerichte studies Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek, nr. 80, Den Haag, oktober 2001

Arundel, A., Lehman, B., Fisher III, W., Foray, D., Rahman, A. and Steen, M. van der, **Industrial Property, Innovation and the Knowledge-based Economy**, rapport nr. 37 in de reeks Beleidsstudies Technologie Economie (BTE)

Het rapport bevat vier presentaties ten behoeve van het seminar dat mei 2001 werd gehouden over het onderwerp "industrial property, innovation and the knowledge-based economy", en commentaar van vier discussianten op de presentaties.

Berg, M.N. van den, Hofman, W.H.A. en Stoppelenburg, **Bollebozen in het hoger onderwijs. Stimulansen en belemmeringen bij het volgen van twee opleidingen**, Rapport in de reeks Beleidsgerichte studies Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek, nr. 82, Den Haag, november 2001; onderzoek uitgevoerd door het RISBO *Het rapport doet verslag van een onderzoek met als vraagstelling: "Is het voor getalenteerde – gekwalificeerde- studenten nog mogelijk om meen dan één opleiding te volgen?"*

Berg, M.N. van den, Boom, J. de en Hofman, W.H.A., **Studeren in het wetenschappelijk onderwijs. Trends in de tweede helft van de jaren negentig**, Rapport in de reeks Beleidsgerichte studies Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek, nr. 83, Den Haag, november 2001; onderzoek uitgevoerd door het RISBO

Het rapport bevat de resultaten van 4 metingen in een meerjarig onderzoek naar de relatie tussen werken, lenen en studievoortgang van studenten aan 4 Nederlandse universiteiten (UvA, UM, TUD en EUR).

Donselaar, P., Nieuwenhuijsen, H.R., Sinderen J. van en Verbruggen, J.P., **Economische effecten van R&D-stimulering bij bedrijven**, rapport nr. 36 in de reeks Beleidsstudies Technologie Economie (BTE)

Jong, U. de, Leeuwen, M. van, Roeleveld, J. en Zijl, M., **Deelname aan hoger onderwijs. Toegankelijkheid in beweging, kiezen voor hoger onderwijs 1995-2000**, Rapport in de reeks Beleidsgerichte studies Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek, nr. 81, Den Haag, november 2001

Kahan, J.P., Linde, E.J.G. van de, Loo, M. van het, Vader, J. en Vries, H. de, **Visie op de toekomst van het wetenschappelijk onderzoek: speerpunten voor beleid**, bestaande uit een hoofdrapport, samenvattingen en bijlagen, RAND Europe, augustus 2001

Op verzoek van het Ministerie van OCenW heeft RAND Europe onderzoek uitgevoerd met als vraagstelling "Hoe zal het wetenschapsbeleid voor de komende jaren moeten worden ingevuld om zo goed mogelijk in te kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen en een goede kwaliteit en kwantiteit van het Nederlandse onderzoek te kunnen garanderen". Bij het onderzoek was ook het Ministerie van EZ nauw betrokken als medefinancier en begeleider. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van scenario games, waarbij personen met een verschillende achtergrond bij elkaar werden gebracht om hun visie te geven op één van de vier voor het onderzoek ontwikkelde scenario's. De scenario's waren opgesteld op basis van drie dimensies binnen het wetenschappelijk onderzoek: individuen - groepen, centraal –

decentraal en veel internationalisering – beperkte internationalisering. De analyses van de resultaten hebben geleid tot een aantal stellingen voor toekomstig beleid en tot het identificeren van een aantal aandachtsgebieden voor het denken over wetenschapsbeleid.

De aandachtsgebieden zijn:

- *autonomie en verantwoording;*
- *themakeuze en budgetallocatie;*
- *wetenschap is mensenwerk;*
- *informatisering van de kennismarkt;*
- *het nationale innovatiesysteem;*
- *het verbond van wetenschap en onderwijs;*
- *daadkrachtige internationalisering.*

De conclusie is dat de resultaten van de seminar games kunnen worden samengevat in drie stellingen:

- a) *geen revolutionaire veranderingen zijn nodig in de visie op (beleidsambities van) wetenschap;*
- b) *gelijktijdige en volledige steun voor instrumentele en niet-instrumentele wetenschap;*
- c) *onzekerheid als gevolg van een gebrek aan transparantie of coördinatie is de grondoorzaak van ontevredenheid met het huidige wetenschapsbeleid.*

Kaiser, F., Lub, A., Huisman, J., Goedegebuure, L. en Vossensteyn, H., **Een basis voor een Sterke Zwakte analyse van het Nederlands hoger onderwijs in internationaal perspectief**, Rapport van het CHEPS in de reeks Beleidsgerichte studies Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek, nr. 78, Den Haag, oktober 2001

Het Ministerie van OCenW heeft het CHEPS gevraagd een overzicht te maken van de beschikbare informatie, die inzicht kan geven in de sterke en zwakke kanten van het Nederlandse hoger onderwijsstelsel in Europees perspectief. Vier thema's zijn daarbij met name van belang: produceert Nederland genoeg maters, de plaats van het hoger onderwijs in de samenleving,

condities voor excellentie en sturingsarrangementen.

Conclusie van het onderzoek is dat de positie van het Nederlandse hoger onderwijs als redelijk uit de bus komt. Alleen ten aanzien van de condities voor excellentie scoort Nederland zwak.

Nederland wordt vaak als voorbeeldland getypeerd, maar om die positie te handhaven is het nodig om een adequaat besturingsarrangement te ontwikkelen.

Kaiser, F., Beerkens, E., Beverwijk, J., Boezerooij, P., Heffen, O. van, Klemperer, A. en Theisens, H., **Topics and trends in higher education policy**, Rapport van het CHEPS in de reeks Beleidsgerichte studies Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek, nr. 79, Den Haag, oktober 2001

Ministerie van Economische Zaken, MEET 2001, **Monitoring en Effectmeting van het EZ Technologie-instrumentarium. Actie Beter Meten**, oktober 2001

Poot, A.P. en Brouwer, E., **Samen innoveren. Een onderzoek naar publiek-private en private kennisrelaties in Nederland**, onderzoek van de TU Delft en Dialogic in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, uitgegeven als nr. 35 in de serie Beleidsstudies Technologie Economie (BTE) *Op basis van de resultaten van de CBS-innovatie-enquête en een aanvullende CBS-enquête onder ruim 2000 innoverende bedrijven in Nederland is onderzoek gedaan naar publiek-private kennisrelaties en naar de vraag in hoeverre er een fundamentele empirische legitimatie is te geven voor het stimuleren van publiek-private kennisrelaties.*

Eén van de conclusies is dat bedrijven met een kennisrelatie na verloop van tijd de productiviteit per werknemer met gemiddeld 6% zien stijgen. Het rapport onderstreept het belang van samenwerking van bedrijven onderling en met kennisinstellingen.

WO-monitor 2000. **De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de Nederlandse universiteiten**, VSNU-publicatie, juli 2001

Deze WO-monitor is in opdracht van de VSNU ontwikkeld door het ROA van de Universiteit Maastricht en het SCO-Kohnstamm Instituut van de Universiteit van Amsterdam.

Het rapport biedt een overzicht van de verschillende aspecten van de arbeidsmarktpositie van recent afgestudeerde

academici tegen het eind van de jaren negentig in Nederland.

Conclusie is dat het goed gaat met de academici op de arbeidsmarkt. Het rapport gaat nader in op arbeidsmarktintrede en bestemming, baankenmerken, vak- versus veldspecifieke opleidingen, HBO'ers versus academici op de arbeidsmarkt en een internationale vergelijking.